

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

**NASIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT**

GRAAD 12

SEPTEMBER 2012

**EKONOMIE
MEMORANDUM**

PUNTE: 300

Hierdie memorandum bestaan uit 19 bladsye

AFDELING A**VRAAG 1 (LU1 – LU4)**

1.1

LU1	1.1.1	C ✓✓	sakesiklus		
	1.1.2	B ✓✓	openbare		
	1.1.3	A ✓✓	ruilvoet		
LU2	1.1.4	B ✓✓	vraag en aanbod.		
	1.1.5	C ✓✓	Subsidie		
	1.1.6	A ✓✓	ekonomiese wins		
LU3	1.1.7	C ✓✓	HOP		
	1.1.8	A ✓✓	ROI		
	1.1.9	C ✓✓	vryhandel.		
LU4	1.1.10	B ✓✓	debiteure bevoordeel.		
	1.1.11	B ✓✓	eko-toeriste		
	1.1.12	A ✓✓	CITES	(12 x 2)	(24)

1.2

1.2.1	Reële vloei ✓✓				
1.2.2	Beheerde swewing ✓✓				
1.2.3	Oligopolie ✓✓				
1.2.4	Noord-Suid verdeling ✓✓				
1.2.5	Stagflasie ✓✓			(5 x 2)	(10)

1.3

1.3.1	C ✓✓	Direkte of indirekte verpligte betalings aan die regering.			
1.3.2	H ✓✓	Toon die verhouding tussen belasting inkome en belastingkoers.			
1.3.3	I ✓✓	Wins maksimalisering.			
1.3.4	F ✓✓	'n Voorbeeld van 'n negatiewe eksternaliteit.			
1.3.5	A ✓✓	Afskaffing van beperkende wette en regulasies.			
1.3.6	D ✓✓	Aansporings om oorsese verkope te verhoog.			
1.3.7	E ✓✓	'n Oorsaak van koste-druk inflasie.			
1.3.8	B ✓✓	Hulpbronne wat aangevul of vervang kan word.	(8 x 2)	(16)	

TOTAAL AFDELING A: 50

AFDELING B (Beantwoord enige DRIE vrae uit hierdie afdeling.)**VRAAG 2 (LU1 AS1 – AS4)**

- 2.1 2.1.1 reële ✓✓
 2.1.2 Kondratieff ✓✓
 2.1.3 Ouditeur-Generaal ✓✓
 2.1.4 afname ✓✓ (4 x 2) (8)

2.2 Noem die DRIE soorte wisselkoers stelsels.

- Vaste wisselkoers ✓✓
- Vry swewende wisselkoers ✓✓
- Beheerde / Beheerde swewende wisselkoers ✓✓ (3 x 2) (6)

2.3 **DATA RESPONS**

2.3.1 Verwys na 'n klein toename in besteding wat lei tot 'n proporsionele groter toename in nasionale inkome. ✓✓ (2)

2.3.2 Hoe hoër die mvg, hoe hoër sal die vermenigvuldiger wees. ✓✓
 Vermenigvuldiger is direk proporsioneel tot die mvg. ✓✓ (Enige 1 x 2) (2)

2.3.3 Vermenigvuldiger = $\frac{1}{1 - mvg}$.
 = $\frac{1}{1 - 0,6}$ ✓
 = $\frac{1}{0,4}$ ✓
 = 2,5 ✓✓
 Vermenigvuldiger effek = R1 biljoen x 2,5 = R2,5 biljoen ✓✓ (6)

2.4 **DATA RESPONS**

2.4.1 Toon die inkome en besteding oor 'n drie jaar periode. ✓✓ (2)

2.4.2 Onderwys ✓✓ (2)

2.4.3 • Lig die parlement in oor veranderinge in die ekonomie sedert die hoofbegroting. ✓✓
 • Toon die verwickelinge in openbare beleid aan wat die volgende begroting sal vorm. ✓✓ (4)

2.4.4 Mnr. Pravin Gordhan ✓✓ (2)

2.5 Bespreek 'ekstrapolasie' as 'n kenmerk van vooruitskattings.

- Tegniek wat gebruik word om toekoms te voorspel deur inligting uit die verlede te gebruik. ✓✓
- Dit behels die verlenging van die kurwe deur te aanvaar dat strukturele veranderlikes dieselfde sal bly. ✓✓
- Verlenging van 'n tendens mag inligting gee oor wat moontlik mag gebeur. ✓✓
- Tendenslyn kan verleng word vir die lengte van die siklus. ✓✓
- Kanaal lyne en weerstand punte moet in berekening gebring word by die tendens van 'n kurwe. ✓✓
- Voorspelling van ekonomiese gedrag deur ekstrapolasie te gebruik is onbetroubaar. ✓✓ (Enige 4 x 2) (8)

2.6 Verduidelik die 'vloei' in 'n kringloop kortliks.

- Vloei is ekonomiese veranderlikes wat oortyd plaasvind. ✓✓
  - Daar is twee vloei: geldvloei en reële vloei. ✓✓
  - Vloei van goedere en dienste en produksiefaktore word na verwys as die reële vloei. ✓✓
  - Inkomme en besteding word na verwys as die geldvloei. ✓✓
  - Vir elke reële vloei is daar 'n geldvloei in die teenoorgestelde rigting. ✓✓ (Enige 4 x 2) (8)
- [50]**

VRAAG 3 (LU2 AS1 – AS3)

- 3.1 3.1.1 volmaakte ✓✓
 3.1.2 interne ✓✓
 3.1.3 kunsmatige ✓✓
 3.1.4 onafhanklik ✓✓ (4 x 2) (8)

3.2 Noem enige DRIE kenmerke van 'n monopolie.

- Gekonfronteer met vraagkurwes ✓✓
- Besluit oor hulle produksievlakke ✓✓
- Blootgestel aan markkragte. ✓✓
- Geen naby substitute. ✓✓
- Slegs een verkoper. ✓✓
- Prysmakers. ✓✓
- Buit verbruikers uit. ✓✓
- Beskerm teen toegang. ✓✓
- Geniet gunstige omstandighede. ✓✓ (Enige 3 x 2) (6)

3.3 DATA RESPONS

- 3.3.1 Om SA verbruikers te red van prysvasstelling (prys-roofdiere). ✓✓ (2)
- 3.3.2
- Om misbruik van monopolistiese mag te verhoed. ✓✓
  - Om die markkrag deur samesmeltings en oornames te reguleer ✓✓
  - Om prysvasstelling en samespanning te verhoed. ✓✓ (Enige 2 x 2) (4)

- 3.3.3
- Die Mededingingskommissie ✓✓
  - Die Mededingingstribunaal ✓✓
  - Die Mededingingsappèlhof ✓✓
- (Enige 2 x 2) (4)

3.4 DATA RESPONS

- 3.4.1 Onvermoë van markte om die hoeveelheid goedere en dienste te produseer wat verbruikers vra, teen 'n prys wat grensnut en relatiewe skaarsheid aantoon. ✓✓ (2)

- 3.4.2
- Eksternaliteite ✓✓
  - Openbare goedere ✓✓
  - Meriete en nie-meriete goedere ✓✓
  - Volmaakte mededinging ✓✓
  - Gebrek aan inligting ✓✓
  - Advertensies ✓✓
  - Onbeweeglikheid van produksiefaktore ✓✓
  - Ongelyke verspreiding van inkomme en rykdom ✓✓
- (Enige 3 x 2) (6)

- 3.4.3 • Eksternaliteite ✓✓ (2)

3.5 Verduidelik kortliks die 'sluitingspunt' in 'n volmaak mededingende mark.

- Wins maksimalisering is waar $MI = MK$. ✓✓
  - Die onderneming moet oorweeg om te sluit as $TI < \text{Totale koste of produksie}$. ✓✓
  - As $TI < TVK$, behoort sluiting oorweeg te word. ✓✓
  - As prys laer as MI/MK is, sal die besigheid nie sy GVK kan dra nie. ✓✓
  - As besigheid nie GVK kan dra nie, is dit beter om te sluit. ✓✓
  - Die punt waar prys minder is as GVK is staan bekend as die sluitingspunt. ✓✓
- (Enige 4 x 2) (8)

3.6 Bespreek 'produkt differensiasie' as 'n kenmerk van monopolistiese mededinging.

- Produkte is nie identies nie. ✓✓
  - Gedifferensieerde produkte is dieselfde in baie opsigte. ✓✓
  - Ooreenkomste beteken dat dit dieselfde behoeftes bevredig. ✓✓
  - Verskille mag denkbeeldig wees. ✓✓
  - Dit mag verskillende handelsname hê, maar dit bevat dieselfde inhoud. ✓✓
  - Dienste van verkopers maak die produk verskillend. ✓✓
  - Verskille in verpakking. ✓✓
  - Verpakking van produkte maak dit verskillend van ander produkte. ✓✓
- (Enige 4 x 2) (8)

VRAAG 4 (LU3 AS1 – AS4)

- 4.1 4.1.1 ontwikkeling ✓✓
 4.1.2 NOS ✓✓
 4.1.3 ad valorem ✓✓
 4.1.4 ekonomiese ✓✓ (4 x 2) (8)
- 4.2 DRIE voorbeelde van kontantvoordele wat herverdeling van inkome verseker.
 • Werkloosheidsversekering ✓✓
 • Ongeskiktheidstoelae ✓✓
 • Kindersorgtoelae ✓✓
 • Ouderdomspensioen ✓✓ (Enige 3 x 2) (6)
- 4.3 **DATA RESPONS**
- 4.3.1 Die vervanging van goedere wat voorheen ingevoer was. ✓✓ (2)
- 4.3.2 Nywerheids Ontwikkelings Korporasie. ✓✓ (2)
- 4.3.3
 • Yskor ✓✓
 • Sasol ✓✓
 • Krygkor ✓✓ (Enige 1 x 2) (2)
- 4.3.4
 • Om plaaslike nywerhede te ontwikkel. ✓✓
 • Om indiensname te verhoog. ✓✓
 • Om die betalingsbalans te verbeter. ✓✓ (Enige 2 x 2) (4)
- 4.4 **DATA RESPONS**
- 4.4.1 Die aantal babas wat sterf voordat hulle die ouderdom van 1 jaar bereik, per duisend lewendige geboortes. ✓✓ (2)
- 4.4.2
 • Sanitasie ✓✓
 • Elektrisiteit ✓✓
 • Vullisverwydering ✓✓
 • Watervoorsiening ✓✓ (Enige 2 x 2) (4)
- 4.4.3
 • Kindermortaliteit ✓✓
 • Onder-vyf-mortaliteit ✓✓
 • Gesondheid besteding ✓✓
 • Toegang tot skoon drinkwater ✓✓
 • Toegang tot sanitasie geriewe ✓✓ (Enige 2 x 2) (4)

4.5 Bespreek enige TWEE monetêre beleidsinstrumente wat gebruik word as 'n Suid-Afrikaanse benadering vir groei en ontwikkeling.

1. **Veranderinge in rentekoerse.** ✓✓

- Om krediet duurder of goedkoper te maak. ✓✓
- Om wisselkoerse te stabiliseer deur kapitaal invloei en uitvloei aan te moedig. ✓✓

2. **Ope mark transaksies.** ✓✓

- Aankoop van sekuriteite in die ope mark om kredietskepping aan te moedig. ✓✓
- Verkoop van sekuriteite in die ope mark beperk kredietskepping. ✓✓

3. **Morele oorreding** ✓✓

- Oorreed banke om in 'n sekere manier te handel, volgens die ekonomiese toestand van die ekonomie. ✓✓ (Enige 2 x (2 x 2)) (8)

4.6 Verduidelik kortliks die 'Vaardigheidsondersteuningsprogram' as 'n aansporing wat deur die DHN aangebied word.

- Kontant toelaes vir vaardigheidsontwikkeling. ✓✓
- Om groter investering in opleiding aan te moedig. ✓✓
- Om die ontwikkeling van nuwe gevorderde vaardighede aan te moedig. ✓✓
- Vervaardigings besighede wat kwalifiseer vir KMOOP, kan aansoek doen. ✓✓
- Word oor drie jaar tydperk gedoen. ✓✓
- Maksimum van 50% van opleidingskoste. ✓✓ (8)

[50]

VRAAG 5 (LU4 AS1 – AS3)

5.1 5.1.1 prys indekse ✓✓

5.1.2 hooflyn ✓✓

5.1.3 fisiese ✓✓

5.1.4 bewaring ✓✓

(4 x 2) (8)

5.2 Noem enige DRIE redes vir die groei in wêreldwye toerisme.

- Toename in besteebare inkome ✓✓
- Vermindering in werksure ✓✓
- Bewusmaking van plesier en ontspanning ✓✓
- Verbeterde infrastruktuur ✓✓
- Toename in advertensies en promosies ✓✓
- Bewusmaking van voordele van toerisme ✓✓
- Gerieflike verkryging van buitelandse valuta ✓✓ (Enige 3 x 2) (6)

5.3 DATA RESPONS

5.3.1 VPI:

Meet die koste van 'n verteenwoordigende mandjie goedere vir die verbruiker. ✓✓

PPI:

Meet die koste van produksie van die verteenwoordigende mandjie van goedere wanneer dit die fabriek verlaat. ✓✓

(4)

5.3.2 • Onderdrukte plaaslike vraag. ✓✓

- Appresiasie in die eksterne waarde van die rand. ✓✓

(4)

5.3.3 6% ✓✓

(2)

5.4 DATA RESPONS

5.4.1 Die vermoë van die omgewing om ekonomiese aktiwiteite te oorleef. ✓✓

(2)

5.4.2 • 'n Bron van inkomste ✓✓

- Bespaar miljoene op munisipale begrotings ✓✓
- Drie maal meer inkomste as stortingsterreine ✓✓
- Skep ses maal meer werkgeleenthede ✓✓

(Enige 3 x 2)

(6)

5.4.3 • Heffings vir die gebruik van die omgewing. ✓✓

- Omgewings belastings. ✓✓
- Omgewings subsidies ✓✓
- Bemerkbare permitte ✓✓

(Enige 1 x 2)

(2)

5.5 Omskryf 'inflasie' as 'n ekonomiese begrip, kortliks.

- Dis 'n proses – nie 'n enkele nie-herhalende aktiwiteit. ✓✓
- Volgehoue toestand – pryse bly styg. ✓✓
- Die prysstygning moet beduidend wees. ✓✓
- Daar is 'n algemene styging in pryse. ✓✓
- Styging in prys van geïsoleerde goedere dui nie op inflasie nie. ✓✓
- Daar is 'n afname in die koopkrag van geld. ✓✓

(Enige 4 x 2)

(8)

5.6 Bespreek 'toekenning van eiendomsregte' as 'n maatreël van openbare sektor inmenging met verwysing na omgewingsvolhoubaarheid.

- Om te voorkom dat flora- en fauna spesies uitgewis word. ✓✓
- Verseker dat eienaars behoorlik omsien na dinge wat aan hulle behoort. ✓✓
- Eienaars sal probeer om dit so lank as moontlik winsgewend te bedryf. ✓✓
- Eiendomsregte sal help met bewaring teen 'n geringe koste van die belastingbetalers. ✓✓
- Maar eiendomsregte is nie moontlik in alle gevalle nie. ✓✓

(Enige 4 x 2)

(8)

[50]

VRAAG 6 (LU1 en LU2)

- 6.1 6.1.1 lekkasie ✓✓
 6.1.2 privatisering ✓✓
 6.1.3 volmaakte mededinging ✓✓
 6.1.4 nie-meriete ✓✓ (4 x 2) (8)
- 6.2 Noem die DRIE regerings benaderings ten einde die invloed van negatiewe eksternaliteite te verminder.
 • Oorreding ✓✓
 • Die prysmeganisme ✓✓
 • Direkte beheer ✓✓ (Enige 3 x 2) (6)
- 6.3 **DATA RESPONS**
- 6.3.1 Sakesiklus ✓✓ (2)
- 6.3.2 • B tot C = Depressie ✓✓
 • D tot E = Voorspoed ✓✓ (4)
- 6.3.3 Tendenslyn ✓✓ (2)
- 6.3.4 Tegnieke wat gebruik word om die toekoms te voorspel m.b.v. huidige data. ✓✓ (2)
- 6.4 **DATA RESPONS**
- 6.4.1 Wanneer samespanning tussen oligopoliste openlik en formeel plaasvind. ✓✓ (2)
- 6.4.2 Oligopolie ✓✓ (2)
- 6.4.3 • Hoër winste ✓✓
 • Minder onsekerheid ✓✓
 • Moeilik vir nuwe besighede om toe te tree. ✓✓ (Enige 2 x 2) (4)
- 6.4.4 OPEC ✓✓ (2)
- 6.5 Verduidelik kortliks enige TWEE vraagredes vir internasionale handel.
1. **Effektiewe behoeftes** ✓✓
 • Daar is verskillende vraag vir individue. ✓✓
 • Smaak speel 'n belangrike rol. ✓✓
2. **Inkome** ✓✓
 • As inkome toeneem, sal daar 'n toename in vraag na plaaslike en ingevoerde goedere wees. ✓✓
3. **Internasionale migrasie** ✓✓
 • Immigrante het vraag na goedere uit hulle land van oorsprong. ✓✓

4. **Godsdien, kulturele, sosiologiese en leefstyl verskille** ✓✓
 • Verskille tussen lande sal verbruikspatrone bepaal. ✓✓
5. **Vlakke van ekonomiese ontwikkeling** ✓✓
 • Minder ontwikkelde lande bestee meer op voedsel terwyl ontwikkelde lande meer bestee op luukse. ✓✓ (Enige 2 x 4) (8)

6.6 Bespreek die rasionaal vir 'n 'koste-voordeel-ontleding'.

- KVO is 'n waardevolle tegniek wat help met neem van ingeligte besluite. ✓✓
- Dit help met die doeltreffende toekenning van hulpbronne. ✓✓
- Dis 'n tegniek wat gebruik word om die koste en voordele van 'n ekonomiese aktiwiteit te meet. ✓✓
- Dit word gebruik om die projek se opbrengskoers te bepaal. ✓✓
- Dit word ook gebruik om die toekomstige koste en voordele asook die huidige waarde te bereken. ✓✓
- Die tegniek bring groter objektiwiteit tot die besluitneming. ✓✓ (Enige 4 x 2) (8)

[50]

AFDELING C (Beantwoord enige TWEE vrae uit hierdie afdeling.)

VRAAG 7 (LU1 AS3)

Bespreek die doelwitte van die openbare sektor en sluit jou bespreking af deur die uitwerking van fiskale beleid te verduidelik

INLEIDING

Die regering pas fiskale beleid toe met die doel om die regering se makro-ekonomiese doelwitte te bereik. ✓✓✓ (aanvaar enige toepaslike inleiding) (3)

INHOUD

Doelwitte van die Openbare sektor

1. **Ekonomiese groei** ✓✓
  - Toename in die produksie van goedere en dienste in die ekonomie. ✓✓
  - Gemeet kragtens reële BBP. ✓✓
  - Ekonomiese groei moet hoër as bevolkingsgroei wees. ✓✓
  - Hoër groei en ontwikkeling lei tot hoër lewenstandaard. ✓✓
2. **Volle indiensneming** ✓✓
  - 'n Belangrike doelwit vir alle regerings. ✓✓
  - Beteken alle individue wat werk soek, moet werk kry. ✓✓
3. **Wisselkoers stabiliteit / Betalingsbalans stabiliteit** ✓✓
  - Depresiasies en appresiasies skep onsekerheid. ✓✓
  - Skommelings in die waarde van 'n geldeenheid behoort beperk te word. ✓✓
  - Regering behoort toe te sien dat die wisselkoers stabiel bly. ✓✓

4. **Prys stabiliteit** ✓✓
  - Ekonomiese groei en indiensname sal verbeter as pryse stabiel is. ✓✓
  - In RSA word prys stabiliteit bereik wanneer die inflasiekoers tussen 3% en 6% is. ✓✓

5. **Ekonomiese regverdigheid / Gelyke verdeling van inkome** ✓✓
  - Herverdeling van inkome en rykdom is noodsaaklik. ✓✓
  - Progressiewe belastingkoerse word aangewend om dit te bereik. ✓✓
  - Inkome uit belasting word gebruik om openbare en sosiale dienste te finansier. ✓✓

(Maks. 10 x 2) (20)

Uitwerking van Fiskale beleid

1. **Inkomeverdeling** ✓✓
  - Progressiewe belasting maak inkome meer eweredig verspreid. ✓✓
  - Besteding aan sosiale en welsyn betalings verhoog die inkome van arm mense. ✓✓

2. **Verbruik** ✓✓
  - Veranderinge in die belastingkoers sal verbruiksbesteding beïnvloed. ✓✓
  - Verbruik hang ook af van die vlak van besparing en die geneigdheid om te verbruik. ✓✓

3. **Prysvlak** ✓✓
  - Toename in direkte belasting verlaag inflasionêre druk en totale vraag. ✓✓
  - Toename in indirekte belasting sal prysvlak laat styg. ✓✓

4. **Aansporings** ✓✓
  - Toename in inkomstebelasting en maatskappy belasting verlaag die aansporing om te werk, te bespaar en te investeer. ✓✓
  - Hoë en progressiewe belastingkoers ontmoedig mense om hard te werk. ✓✓

5. **Laffer kurwe** ✓✓
  - Laffer kurwe verduidelik die verhouding tussen inkome en belasting koers. ✓✓
  - Hoë belastingkoers ontmoedig die werksmag. ✓✓
  - Volgens die Laffer kurwe, neem belasting inkome slegs toe tot by 'n sekere punt. ✓✓
  - By 'n sekere koers sal belasting inkome piek en dan afneem. ✓✓
  - 'n Verlaging in die inkomstebelasting koers sal meer mense aanmoedig om te werk en die belasting inkome sal weer toeneem. ✓✓
  - Teen 'n laer belastingkoers sal die belasting inkome hoër wees as teen 'n hoër belastingkoers. ✓✓

6. **Diskresie** ✓✓
  - Minister kan diskresie gebruik ten opsigte van 'n aantal fiskale beleidsbesluite. ✓✓
  - Sekere reëls word neergelê – tekorte-, leen- en skuldreël. ✓✓

(Maks. 10 x 2) (20)

SLOT

Die rigting van die fiskale beleid hang af van die spesifieke teiken van die sakesiklus. ✓✓ (aanvaar enige toepaslike slot) (2)

Gebruik die volgende assessering rubriek om bogenoemde bespreking mee te assesseer.

PUNTE	INTERPRETASIE VAN ONDERWERP
0	Kandidaat toon geen begrip van onderwerp nie.
1	Kandidaat toon ietwat begrip van die onderwerp, maar het belangrike aspekte weggelaat. (1 – 15 punte)
3	Kandidaat het die onderwerp korrek verstaan, maar het nie feite gekoppel aan die onderwerp nie. (16 – 30 punte)
5	Kandidaat het die onderwerp korrek verstaan en het feite aan die onderwerp gekoppel. (31 – 45 punte)

(5)
[50]

VRAAG 8 (LU2: AS2)

Skryf 'n formele brief aan die Minister van die Plaaslike Regering en verduidelik owerheidsinmenging as 'n gevolg van markmislukkings.

S. Tshabalala
Posbus 1000
Mthatha ✓
5100

Datum ✓

Aan:
Die Minister
Ministerie van Plaaslike Regering ✓
Pretoria

(3)

Meneer

Re: Regeringsinmenging ✓✓

(2)

A. Voorkoming van wantoekenning van hulpbronne ✓✓

(2)

1. Onvolledige markte ✓✓

- Markmislukkings versteur die toekenning van hulpbronne. ✓✓
- Dit lei tot minder as optimale produksie. ✓✓
- Gemeenskapsgoedere en -dienste verhoed dat mededingende markte doeltreffend voorsien. ✓✓
- In meeste gevalle is dit onmoontlik om 'n prys te bepaal of om gebruikers te dwing om te betaal. ✓✓
- Kollektiewe goedere en dienste het sekere van die eienskappe van openbare goedere. ✓✓

- Hierdie goedere kan voorsien deur mededingende markte voorsien word, maar die hoeveelheid of die prys sal nie optimaal wees nie. ✓✓
- Staat moet hierdie goedere direk voorsien deur die heffing van belastings. ✓✓ (Maks. 3 x 2) (6)

2. Negatiewe Eksternaliteite ✓✓

- Regerings het verskillende benaderings gevolg om die invloed van negatiewe eksternaliteite te verminder. ✓✓
- Oorreding ✓
  - Om die gedrag van mense te verander, behels soms openbare veldtogte deur die regering ✓✓
- Prysmeganisme ✓
  - Heffing van belasting kan gebruik word om eksterne koste te verhaal. ✓✓
- Direkte beheer ✓
  - Regering kan wette gebruik om negatiewe eksternaliteite te verminder. ✓✓ (Maks.) (4)

3. Positiewe eksternaliteite ✓✓

- Prysmeganisme ✓
  - Meriete goedere wat deur die privaat sektor voorsien word, moet gesubsidieer word. ✓✓
  - Subsidies sal die verbruik van hierdie goedere verhoog deur die koste te verlaag. ✓✓
- Direkte beheer ✓
  - Verpligte onderwys, inentings en behandeling van sekere aanmeldbare siektes is voorbeelde. ✓✓
- Kunsmatige monopolieë (✓) kom voor waar volmaakte mededinging voorkom word deur beperkings op toetredes. ✓
- Natuurlike monopolieë (✓) ontwikkel in nywerhede waar groot kapitaaluitlegte nodig is. ✓
- Regering kan verskeie instrumente gebruik om regstellings mee te maak. ✓✓
- Mededinging uit die buiteland kan gebruik word. ✓✓
- Plaaslike mededinging kan bevorder word. ✓✓
- Beheerliggame of regulerende owerhede kan gebruik word. ✓✓
- Statutêre vereistes kan ook gebruik word om uitermatige pryse te beheer. ✓✓ (Maks.) (6)

B. Verbetering van inkomeverdeling ✓✓ (2)

- Vryemark kragte verbeter nie inkome en rykdom verdeling nie. ✓✓
- Regerings gebruik 'n kombinasie van belastings en subsidies om herverdeling te weeg te bring. ✓✓
- **Tradisionele metodes** (✓) verwys na die heffing van belastings om gratis dienste aan die armes te voorsien. ✓
- **Regstelling** (✓) het betrekking op die gebruik van die wet om herverdeling af te dwing. ✓

- Bv. SEB, regstellende aksie, bemagtiging, grondhervorming en grondherverdeling, eiendom subsidies, HOP huise, ens. ✓✓
- **Minimum lone** (✓) word ook gebruik om herverdeling van inkome af te dwing. ✓
- Ongeskoolde werkers is in 'n ongunstige posisie ten tye van onderhandelings met hul werkgewers. ✓✓
- **Maksimum pryse/Prys plafon** (✓) word deur regering ingestel tot voordeel van die armes. ✓
- **Minimum pryse** (✓) word gehief op basiese voedselsoorte om te verseker dat voldoende hoeveelhede geproduseer word. ✓
- **Subsidies op goedere** (✓) het die uitwerking om die pryse van sulke goedere af te dwing. ✓ (Maks.) (10)

C. Bevorder makro-ekonomiese stabiliteit ✓✓ (2)

- As makro-ekonomiese doelwitte nie bereik word nie, word dit as 'n markmislukking beskou. ✓✓
- Regeringsinmenging fokus op vraagkant en aanbodkant van die ekonomie. ✓✓
- Mees belangrike vraagkant beleide is monetêre en fiskale beleide. ✓✓
- Aanbodkant probleme soos gebrek aan inligting en onbeweeglikheid van produksiefaktore moet verwyder word. ✓✓ (Maks. 3 x 2) (6)

Die uwe ✓

S. Tshabalala ✓ (2)

Gebruik die volgende assessering rubriek om bogenoemde bespreking mee te assessee.

PUNTE	INTERPRETASIE VAN ONDERWERP
0	Kandidaat toon geen begrip van onderwerp nie.
1	Kandidaat toon ietwat begrip van die onderwerp, maar het belangrike aspekte weggelaat. (1 – 15 punte)
3	Kandidaat het die onderwerp korrek verstaan, maar het nie feite gekoppel aan die onderwerp nie. (16 – 30 punte)
5	Kandidaat het onderwerp korrek verstaan en het feite aan die onderwerp gekoppel. (31 – 45 punte)

(5)
[50]

VRAAG 9 (LU3 AS4)

Skryf 'n gedetailleerde opstel oor die ekonomiese aanwysers onder die volgende hoofde: Produksie, Indiensneming en Prysveranderinge.

INLEIDING

Ekonomiese aanwysers word gebruik om die prestasie van die ekonomie te meet. ✓✓✓ (aanvaar enige toepaslike inleiding) (3)

INHOUD**A. Produksie**

- Produksie van 'n ekonomie word gemeet kragtens BBP. ✓✓
- BBP kan d.m.v. produksie-, inkome- of bestedingsmetode bereken word. ✓✓
- BBP is die waarde van finale goedere wat binne 'n sekere tydperk binne die grense van 'n land geproduseer is. ✓✓

1. BBP teen heersende pryse ✓✓

- BBP bereken teen mark- of heersende pryse word nominale BBP genoem. ✓✓
- Nominale BBP toon die monetêre waarde van goedere en dienste. ✓✓

2. Reële BBP ✓✓

- Groeiprestasie van die ekonomie word kragtens reële BBP gemeet. ✓✓
- Reële BBP word verkry wanneer die uitwerking van inflasie verwyder word uit die nominale BBP. ✓✓
- Reële BBP word gebruik om reële totale ekonomiese aktiwiteit en beweging van die sakesiklus aan te toon. ✓✓
- Dit word ook gebruik vir voorspellings. ✓✓

3. Per capita reële BBP ✓✓

- Ekonomiese groei laat mense toe om meer goedere en dienste te gebruik. ✓✓
- Maar as die bevolking vinniger groei as die ekonomie, sal mense slegter daaraan toe wees. ✓✓
- Daarom word per capita reële BBP bereken. ✓✓
- Per capita reële BBP is reële BBP gedeel deur die bevolkingsgetal. ✓✓
- 'n Toename in per capita reële BBP toon 'n verbetering in die lewenstandaard. ✓✓
- Per capita syfers toon ekonomiese ontwikkeling, lewenspeil en vergelyk ook lewenstandaarde. ✓✓ (Enige 7 x 2) (14)

B. Indiensneming**1. Ekonomiese Bedrywige Bevolking ✓✓**

- Mense tussen 15 en 65 jaar wat bereid is om te werk, staan as die ekonomiese bedrywige bevolking (arbeidsmag) bekend. ✓✓
- Mense in hierdie groep is werkers in die formele en informele sektor, werkgewers en selfindiensgeneemde persone en werklose persone. ✓✓

2. Indiensnemings / Indiensnemings koers ✓✓

- Aantal persone in diens uitgedruk as 'n persentasie van die EBB. ✓✓
- Indiensnemings koers in RSA is laag in vergelyking met ontwikkelde lande. ✓✓
- Aanwysers van indiensneming word gebruik vir ter berekening van tendense en strukturele veranderinge in die ekonomie. ✓✓
- Dit word ook gebruik om produktiwiteit te bereken. ✓✓
- Dit dui ook op die sukses van die ekonomie om sy volle potensiaal te bereik. ✓✓

3. Werkloosheid ✓✓

Persone in die EBB wat:

- in die sewe dae voor die onderhoud nie gewerk het nie ✓✓
- wil werk en bereid is om binne 'n week te begin werk ✓✓
- besliste stappe gedoen het om werk te soek ✓✓
- Werkloosheid is die mees belangrike oorsaak van armoede. ✓✓

(Enige 7 x 2) (14)

C. Prysveranderinge

- Prysveranderinge is deel van 'n markesekonomie. ✓✓
- As abnormale prysveranderinge oor langer periodes voorkom, word dit inflasie of deflasie genoem. ✓✓
- Inflasie is 'n aanwyser van die gesondheidstoestand van die ekonomie. ✓✓
- Inflasie word gemonitor deur die PPI en die VPI ✓✓

Produksiepryse ✓✓

- Dit word gebruik om pryse van goedere te meet wanneer dit die fabriek verlaat of wanneer ingevoerde goedere die land binnekom. ✓✓
- PPI dien as aanwyser om verbruikersgoedere inflasie te voorspel. ✓✓

Verbruikerspryse ✓✓

- VPI toon prysveranderinge van 'n mandjie verbruikersgoedere van 'n gemiddelde huishouding. ✓✓
- VPI is die mees omvattende aanwyser van verbruikersprys inflasie ✓✓
- VPIX toon die inflasiekoers wat die uitwerking van verbande se rentekoerse uitsluit. ✓✓
- Rentekoerse word deur die SARB gebruik om inflasie te beheer. ✓✓

(Enige 6 x 2) (12)

SLOT

Pro-sikliese aanwysers beweeg in een rigting, terwyl teen-sikliese aanwysers in 'n teenoorgestelde rigting beweeg. ✓✓

(aanvaar enige toepaslike slot) (2)

Gebruik die volgende assessering rubriek om bogenoemde bespreking mee te assesser.

PUNTE	INTERPRETASIE VAN ONDERWERP
0	Kandidaat toon geen begrip van onderwerp nie.
1	Kandidaat toon ietwat begrip van die onderwerp, maar het belangrike aspekte weggelaat. (1 – 15 punte)
3	Kandidaat het die onderwerp korrek verstaan, maar het nie feite gekoppel aan die onderwerp nie. (16 – 30 punte)
5	Kandidaat het onderwerp korrek verstaan en het feite aan die onderwerp gekoppel. (31 – 45 punte)

(5)
[50]

VRAAG 10 (LU4 AS2)

Beleidsvoorstelle om toerisme te bevorder.

INLEIDING

Die beleidsvoorstelle streef daarna om voordele van toerisme te verseker en te versnel vir alle Suid-Afrikaners. ✓✓✓

Dit wil die toerisme industrie volhoubaar maak om die lewenstandaard van Suid-Afrikaners te verbeter. ✓✓✓ (Maks.) (3)

INHOUD

A. Bemarking ✓✓

- Die bemarking en promosie van SA toerisme is baie belangrik. ✓✓
- Suid-Afrikaanse toeriste-aantreklikhede moet bevorder word as toeriste bestemmings. ✓✓
- Generiese bemarking (Suid-Afrika as geheel) moet gedoen word. ✓✓
- SA-Toerisme is hiervoor tot stand gebring. ✓✓
- Generiese bemarkingsprogramme moet ingesluit word by reisagente. ✓✓
- Faktore soos waarde vir geld, die politiese wonderwerk, klimaat, vriendelikheid, ens. moet beklemtoon word. ✓✓
- Plaaslike bemarking moet landsburgers aanmoedig om 'n groot verskeidenheid bestemmings- en groep toere te oorweeg. ✓✓
- Doelwitte soos biodiversiteit, kultuur, sport, ontspanning, ens. moet bevorder word. ✓✓
- Bestemmings soos Wêreld Erfenisgebiede, Kruger Nasionale Park, ens. moet beklemtoon word. ✓✓ (Enige 6 x 2) (12)

B. Ruimtelike verspreiding ✓✓

- Meeste toeriste gaan na dieselfde bekende bestemmings. ✓✓

1. Skep verteenwoordigende liggame ✓✓

- Bedryf waarbinne 'n aantreklikheid val, kan 'n verteenwoordigende liggaam stig vir effektiewe bemarking. ✓✓
- Omskryf die produk meer aanloklik. ✓✓
- Hef mededingende pryse. ✓✓
- Produkte moet bemark word met in ag genome die fokus, bewoording, tyd en medium. ✓✓
- Ligging en toeganklikheid van die aantreklikheid is ook belangrik. ✓✓

2. Verbeter en brei ondersteunende dienste uit ✓✓

- Die oorsaak van ongelyke verspreiding van toeriste is die gebrek aan ondersteunende dienste. ✓✓
- **Akkommodasie** (✓) – voldoende geriewe moet voorsien word ✓
- **Dienste** (✓) – 'n Toenemende reeks fasiliteite en dienste behoort verskaf te word. ✓
- **Toeganklikheid** (✓) – Die ontwikkeling en onderhoud van vervoer-fasiliteite is noodsaaklik ✓
- **Aanvullende dienste** (✓) – aan beide verbruiker en die industrie d.m.v. skakeling en inligting. ✓

3. Verbeter bemarking ✓✓

4 x P's:

- **Produk** (✓) – word produk op beste manier beskryf? ✓
- **Prys** (✓) – moet mededingend wees. ✓
- **Promosie** (✓) – heroorweeg alle aspekte van advertering. ✓
- **Plek** (✓) – ligging en toeganklikheid is belangrik. ✓ (Maks.) (14)

A. Belasting ✓✓

- Groei in toerisme lei tot groei in toeriste belastings. ✓✓
- Meeste lande gebruik dit as bron van staats inkome. ✓✓
- Belastings behoort verhoog te word in ooreenstemming met riglyne. ✓✓
- **Billikheid** (✓) – Belastings moet billik wees in vergelyking met ander sektore. ✓
- **Doeltreffendheid** (✓) – Belastings moet minimale uitwerking op die vraag na reis en toerisme hê. ✓
- Belastings moet gebruik word om vloei van toeriste na sekere gebiede te reguleer. ✓✓
- **Eenvoud** (✓) – Belastings behoort eenvoudig te wees om te betaal en te administreer. ✓

(Maks.) (8)

B. Infrastruktuur ✓✓

- Vereis ekonomiese en sosiale infrastruktuur en basiese dienste ✓✓
- **Meer infrastruktuur** (✓) – Fisiese infrastruktuur behoort toe te neem as toerisme toeneem. ✓
- Gebrek aan kwaliteit infrastruktuur verlaag toeriste vloei. ✓✓
- **Opgradering** (✓) – as uitbreiding nie moontlik is nie, behoort opgradering gedoen te word. ✓
- **Nuwe tegnologie** (✓) – behoort in alle gebied geïmplementeer te word om toerisme produkte plaaslik en internasionaal te bemark. ✓

(Maks.) (6)

SLOT

Die beleid voorstelle probeer die praktiese lewering van toerisme voordele aan alle Suid-Afrikaners verseker en versnel. ✓✓ (2)

Gebruik die volgende assessering rubriek om bogenoemde bespreking mee te assesser.

PUNTE	INTERPRETASIE VAN ONDERWERP
0	Kandidaat toon geen begrip van onderwerp nie.
1	Kandidaat toon ietwat begrip van die onderwerp, maar het belangrike aspekte weggelaat. (1 – 15 punte)
3	Kandidaat het die onderwerp korrek verstaan, maar het nie feite gekoppel aan die onderwerp nie. (16 – 30 punte)
5	Kandidaat het onderwerp korrek verstaan en het feite aan die onderwerp gekoppel. (31 – 45 punte)

(5)
[50]

TOTAAL AFDELING C: 100

GROOTTOTAAL: 300